

Dainų ir poezijos šventės „Leiskit į tėvynę“ belaukiant

Skelbiamas XIV respublikinės buvusių politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventės „Leiskit į tėvynę“ literatūros konkursas

Birželio 16 dieną Šilalėje įvyks XIV respublikinė buvusių politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventė „Leiskit į tėvynę“. Tradiciškai joje ne tik skambės tremtinių ir partizanų dainos, bet ir liesis poezijos posmai, bus skaitomos prozos kūrinių išstraukos. Taip pat bus apdovanoti literatūros konkurso laureatai. Todėl, jei esate per pastaruosius dvejus metus išleidę poezijos ar prozos knygą, savo kūrybą visą gegužę galite teikti literatūros konkursui.

Nuostatai:

- Laureatu galiapti buvęs politinių kalinių ar tremtinys, per dvejus metus iki šios šventės išleidę vertingiausią bet kurio žanro literatūros kūrinių tremties ir pasipriešinimo temą.

- Pirmenybė teikiama autoriams iš regiono, kuriame vyksta šventė.

- Kūrinius vertinimui gali siūlyti kūrybinės organizacijos ir pavieniai asmenys.

- Apdovanojimo formą nustato šventės rengėjai.

- Kandidatus atrenka ir įvertina šventės komisija, kurią sudaro Lietuvos rašytojų sąjungos narai, šventės rengėjų atstovas ir LPKTS atstovas.

- Apdovanojimas įteikiamas šventės „Leiskit į tėvynę“ metu (2018-06-16). Geriausiu kūrinių ištraukos bus skaitomos šventės metu.

- Kūrinius iki birželio 1 dienos siūsti adresu: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, Laisvės al.39, Kaunas, su prierašu „XIV respublikinės buvusių politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventės „Leiskit į tėvynę“ literatūros konkursui“.

Gegužės 7 dieną Šilalės rajono savivaldybėje buvo surengtas pasitarimas dėl birželio 16-ają įvyksiančios buvusių politinių kalinių ir tremtinių dainų ir poezijos šventės „Leiskit į tėvynę“. Jame dalyvavo LPKTS pirminkas dr. Gvidas Rutkauskas, valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė, Šilalės filialo atstovė, LPKTS valdybos narė ir pirmininko pavadutoja Loreta Kalnikaitė, Šilalės rajono meras Jonas Gudauskas. Aptartas pasiruošimas šventei, išsakytos pastabos.

Dėl „Vesna“ masinių trėmimų sukakties paminėjimo Seime

1948 metų gegužės 22–23 dienomis Lietuvoje sovietų okupacinė valdžia įvykdė masinius Lietuvos gyventojų trėmimus kodiniu pavadinimu „Vesna“ („Pavasaris“). Per šias dvi dienas bu-

vo suimti ir į tremtį gyvuliniuose traukinių vagonuose išvežta per 40 tūkstančių žmonių, buvo tremiama šeimomis, išskaitant senelius ir vaikus bei kūdikius.

Atsižvelgdama į artėjančią trėmimo

operacijos „Vesna“ 70 metų sukaktį, Seimo narė Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė Tėvynės Sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcijos vardu kreipėsi į Seimo valdybą, prašydama

2018 metų gegužės 22 dienos Seimo plenarinį posėdį pradėti šios sukakties paminėjimu ir paprašė jo metu suteikti žodį buvusių tremtinių atstovams.

„Tremtinio“ inf.

Minime Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dieną

(atkelta iš 1 psl.)

Dabartinė civilizacija moko patogiai vegetuoti ir vešliai atrodyti, skatinā kolekcionuoti malonumus, ragina būti konkurencingiem. Kalba moko prasmingai būti, gyventi savą, nepriimtai gyvenimą. Tokį, kuris gyvenamas savo namuose – savo Lietuvoje ir savo žemėje – žmonių, o ne bekalbių manekenų ar išmaniuju telefonu zombių, planetejo. Postmodernioji vertybių sujauktis dažnai téra vertybių hierarchijos apvertimas – viršus keičiamas vienos su apačia, vietoj galvos karaliauja pilvas ir tai, kas žemiau pilvo. Vertė atstoja kaina, ir toną ima duoti išmanieji cinikai, visada žinantis kainą, bet niekad neišmanantys vertės. (...) Tokia panorama ir žinios, kuriomis mus dosnai maitina gimtoji žiniasklaida, verčia klausti, kas yra atsitikę su mūsų būties namais, kodėl juose leidžiame mūsų egzistencijos *sacrum* pavirsti egzistencijos *profanum*? Atsigréžę į šiandieninę išsviaikščiojančios Lietuvos realybę matome – čia yra namų, kurie paviršę blogio išštūva, namų, kuriuose tvyro smurto ir nužmogėjimo pragaras, kur smurtaujama ir žudoma. Kaip padavinti ši pragarą lydinčias žodines originalias? Palikę galimus atsakymus kriminalinėms tarnyboms, užduokime sau kiek filosofiškesnį klausimą: ar gali gimtieji namai taip apkarti, kad iš jų išeitume suvisam? Ir pasvarstykim – juk suvisam, tai yra ir metafizine prasme, atsisakę namų ištirpstante pasaulio triukšme ir galiausiai dingstame nebūties tamsoje. Gi suvisam sugrįžę į namus renkamės amžinybę, išgyjame kalbos – amžinųjų būties namų – prieglobstį. Dar paklauskime savęs – ar suvisam išeinate tik neteisingai išvaryti, ar vis dėlto ir kažką skaudžiai, ne-pataisomai išdavę? Sąžiningas svarsty-

mas apie kalbos namus leistų įvertinti šias abi – išėjimo ir sugrįžimo – perspektivas, kviesdamas, kol nevėlu, statyti sugrįžimo tiltus, o ne juos deginti. Tokie sugrįžimo tiltų statymo darbai turėtų būti pirminis mūsų tautos ir valstybės rūpestis, gyvybinis jos ateities laidas. Nes rūpestis kalba – niekuo nepakeiciama valsstybės strategijos dalis, o ne konjunktūrinis šukis ar įvaizdžio rėmeliai. Tai svarbiau už mūsų trumpalaikį *atrodymą* – tai įsakmi mūsų *buvimo* istorijoje realija, tikra kaip istorinio trumparegiškuo priekaištis ir nerimas dėl ateities.

Vienas didžiausių dabarties pasaulio iššūkių – ekologinis, kuris neatiskiriamas nuo kalbos ekologijos. Akivaizdu, kad sveikos ir švarios kalbos teritorija grėsmingai traukiasi. Ji mažta, kaip mažėja neužterštos gamtos – oro, vandens, žemės plotai. Dusdami nuo nešvaros, metamės į kitą kraututinumą, imame kovočti dėl absoliutaus švarumo, netgi sterilumo – ne ką mažiau grėsmingo. Dabar kalbą reikia jau ne tik taisi – privalują gydyti, o kartais ir reanimuoti, idant nereikėtų laidoti. Kalbą, kaip gyvą organizmą, galima lyginti su augalu, o jos taršą – su invazine augmenija bei gyvūnija. Ar ne per daug pastaraisiais dešimtmeciais lietuvių kalboje prisisejo gausių lapių lubinų ir Sosnovskio barščių? Ar ne per gausiai prisiveisė nuodėgulinių ir juodažiočių grundalu, dėl kurių nyksta lašišos ir lydekos? Ar ne per dažnai lituanistas, o ir šiaip valstybinę kalbą gerbiantis pilietis turi klausytis ir matyti, kaip, čepsėdama iš pasitenkinimo savimi, triumfuoją viešoji puskalbė, nes jai *kažkas-kažkaip-tame-tarpe-gaunasi*. Toji puskalbė plūsta nelyginant nuodėgulinių grundalai, kurių vardas – legionas. Parazitujanti kalba, kaip ir invazinė flora ir fauna, dauginasi juo smarkiau, juo mažiau ja ženklinamos ir

šitaip naikinamos tikrovės. Ji įsikrausto į būties namus, ižūliai išvarydama senuosis gyventojus, sodus užleisdama piktžolėmis, o sodybas paversdama veltėdžių atėjūnų veisyklomis. (...)

Neišeiti iš kalbos namų – reiškia ir neišvaryti jos iš būties namų. Iš didelio rašto neišeiti iš krašto. Necenzūrine leksika putojantis spektaklis *Išvarymas*, atpažintas ir pripažintas ir už Lietuvos ribų – vis dėlto ir išsvarymas iš giminotosios kalbos, okupacinės kalbinių grundalukariaunos įsileidimas į lietuvių kalbos teritoriją. Nes keiksmas – despatiška kalbos konvulsija ir kapitulacija, jos priešmirtinis šūksnis, paskutinioji. Juk ką nors iškeikti, išplūsti – vadinas, išvadinti paskutiniai žodžiai. Po paskutinių žodžių paprastai eina brutalus, destruktyvus veiksmas – jau nebe simbolinis būties namų griovimas. (...) Pykčio ir blogio energija, kaip ir invazinės rūšys, visada plūsta savaimė. Šiam plūsmui nesipriešinti ir tapatinti ji su būties autentika reikštų išduoti savo asmeninio buvimo, kaip unikalios būties dovanos ir malonės, tiesa. O keiksmas nuasmenina, leidžia pasislėpti anoniminėje minioje, šitaip atblokdamas formą į beformį chaosą. Sugrąžinti kalbą, o su ja ir mus į būties namus gali ne burnojimas, o kuriamasis santykis, kylantis iš abipusio pasitikėjimo, pagarbos ir meilės. Kalbos būties kūryba visais laikais užsiémė grožinę – pabrėžkime šitą žodį – literatūra ir poezija. Ir gal ne pats prasčiausias tokios kūrybos vaisius esame mes, modernioji lietuvių tauta, atgimus iš filologijos ir istorinės literatūros.

Cia galima pridurti, kad viešojoje erdvėje apskritai sunyko ir išsigimė gėdos jausmas (anksčiau sugėdintos mergaitės parausdavo, dabar paraudusios susigesta), prašapo kultūriniai aristok-

ratai, užtat priviso chamų, snobų ir netikrų pranašų. Populiaru tapo žodžius ne rinktis, o jais svaidytis, brukti ar tėksti. Nebaudžiamai tyčiotis ir žeminti, nešvariose rankose laikant aštriausią instrumentą – juk liežuvis skaudesnis už botagą. Tą gerai išmano visų šalių anominiai internautai. Ką gi, kasdienės kalbos vartosenai turbūt iškalbiniausiai atspindi mūsų laikų moralinę samonę. Ir politikos kultūrą, nuo kurios priklauso kultūros politika. (...)

Su kalbos reikalais glaudžiausiai siejasi visas mūsų lituanistikos, humanistikos būklė – jau banalu ją vadinti kritine, tad pavadininkime chroniška. Lituanistai neturėtų reikalauti išskirtinumo sau, kaip profesinei grupei. Kaip ir kitos pañnios grupės, jie nėra pavyzdinio tyrimo ir kompetencijos grynuoliai, kaip ir mokytojai ar gydytojai, nors iš pastaruju galėtų pasimokyti organizacinių gebėjimų. Ir vis dėlto lituanistai turėtų reikalauti išskirtinumo lituanistikai, kaip gyvybiniam tautos ir valstybės kultūros centru, kaip giliausiam ir nepainomamai idėjų bei vertibių, pozityvaus kūrybingumo ir sykių kritinės refleksijos bei savianalizės aruodui. Reikalauti, kad lituanistika nebūtų ignoruojama, atidėliojama ir žeminama iki *Second Hand* parduotuvų prekės, o lituanistų balsas nebūtų balsas tyroose. (...)

Tebūna dar kartą patvirtinta: būties namus steigia kalba, kalbos namus palaiko auganti ir auginanti gyvybę, kalbos namų siela. Ir sažinė, kurią taip jaučia Justinas Marcinkevičius, raginės eiti kalbos tiesumu. Šitaip eidami neužmiršime, kad mūsų prigimtinis žodis reiškia ir pažadą, išpareigojimą – duoti žodį. Jeigu esame jį gavę, turime ir duoti. Perduoti. O davę žodį – jo nelaužyti. Neišduoti. Neparduoti. Eiti kalbos tiesumu ir neišeiti iš žodžio namų.

Įvykiai, komentarai

Visuomenė neatspari propagandai

LR Konstitucija, 22 straipsnis: „Asmens susirašinėjimas, pokalbiai telefonu, telegrafo pranešimai ir kitoks susižinojimas neliečiam“

Gegužės pradžią pasitinkame viena gražiausiu ir prasmingiausiu švenčių – Motinos diena. Šįmet gegužės pradžia graži kaip reta. Tik vijoje išprasto dėmesio, kokio išvokarése sulaukia Motinos diena, visa Lietuva buvo panirusi į Prezidentės Dalia Grybauskaitės ir Eligijaus Masiulio susirašinėjimo laiškus. Tiksliau tiek, kiek tai buvo paviešinta. Kai kas taip susižavėjo šia „naujiena“, kad užmiršo sekti gegutės iškuko jamus metus, jau nekalbant apie smulkį monetą atsargas kišenėse. Atrodė, kad įvyko Lietuvoje neregėto masto skandalas. Tik nepagalvokite, kad tai buتا meilės laiškų ar politinio flirto. Nieko panašaus.

Kol vieni socialiniuose tinkluose piktonosi laiškais, skalambijo „gėda!“, kiti kraipė galva, bandydam ižvelgti, kas ten tokio nederamo? Būta ir trečių – jie trynė rankomis, vildamiesi, kad dabar nepageidaujamas visuomenės dėmesys bus nukreiptas nuo jų pačių. O kad būtų tikresni, prabili net apie apkaltos galimybes...

Kol neatsakingi ar suinteresuoti politikai bei visuomenės nematomi, bet labai įtakingi asmenys neįsiūbavo valstybės laivo, Valstybės saugumo departamento paviešino pažymą (ji adaptuota specialiai visuomenei, nes vykstant bylai kai kurių faktų viešinti negalima) apie tai, kaip „MG Baltic“ koncernas faktiškai bandė užvaldyti valstybę. Gegužės 7 dieną naujienų portalas „Delfi“ apie šią pažymą rašė: „Pažymoje pateikama apibendrinta VSD informacija apie neteisėtus koncerno „MG Baltic“ atstovų bandymus paveikti valstybės institucijas, politikus ir politinius procesus, daryti poveikį teisėsaugos ar kitoms kontroluojančioms institucijoms, visuomenės informavimo prieponių pasitelkimą verslo interesams įgyvendinti. VSD tyrimų metu gauta in-

formacija 2006–2017 metais buvo nuolat perduodama Specialiųjų tyrimų tarnybai. Pateiktoje medžiagoje nėra iki-teisminio tyrimo duomenų, teigiama pažymoje. VSD pažymi, kad esant poreikiui NSGK yra pasirengęs pateikti papildomą informaciją. „Tarp šių metų Lietuvoje veikiančių interesų (verslo) grupių išskiria koncernas MG, kurio išskirtinė padėti, palyginti su kitomis verslo grupėmis, įrodo šie požymiai bei veiklos aspektai: pirma, jų valdomo turto dydis; antra, platus verslo interesų spektras; trečia, įtakinos žiniasklaidos kontrolė; ketvirta, artimi ryšiai su politine sistema bei bandymai išnaujodoti politinius sprendimus verslo plėtrai“, – rašoma pažymoje. (Pažymos teksta galima perskaityti tos pačios dienos „Delfyje“, – aut. past.)

Nors daugelyje vietų veikėjų ar organizacijų vardai užtušuoti, atidžiau sekantys politinius įvykius vieną kitą „užtušuotajį“ nesunkiai atpažins.

Visgi grįžkime prie „Prezidentės laiškų“. Edmundo Jakilaičio laiduje „Dėmesio centre“ apie Prezidentės ir E. Masiulio susirašinėjimą kalbėjosi trys (neskaičiuojant laidos vedėjo) žmonės: Seimo narai Andrius Kubilius ir Povilas Urbšys bei žurnalistas Rimvydas Valatka. Šioje laiduje (mano požiūriu, – aut. past.) paaikėjo kelios pozicijos, kurių kiekvienai atstovavo visi trys pašnekovai: Rimvydas Valatka balsėjosi Prezidentės požiūriu į savo darbą dirbančius žurnalistus (tai jis „nuleido“ Prezidentę „žemiau plintuso“), P. Urbšys pasisakė už tai, kad reikėtų išsiaiškinti, ar tuose laiškuose nesimato Prezidentės noras daryti politiniam gyvenimui įtaką pasitelkus „MG Baltic“, o Andrius Kubilius stebėjosi, kaip galima šiame susirašinėjime įžiūrėti ką nors racionalaus? Ir iro-

nizavo, kad daug įdomiau būtų pamatyti R. Karbauskio susirašinėjimą su Rusijos oligarchu Moše Kantorū... Laidoje vieningos nuomonės pašnekovai nepriėjo, kita vertus, tai ir nebuvvo diskusijos tikslas. Vėliau socialiniame tinkle „Facebook“ TS-LKD partijos narys A. Kubilius apie laiškus išdėstė štai tokią nuomonę, išdėstydamas ją punktais:

„1. Eligijus Masiulis, „MG Baltic“ koncernas ir „Lietuvos Ryto“ koncernas pasirinko gynybinę taktyką – paviešinti ir kelti dirbtinį skandalą dėl Prezidentės susirašinėjimo su Eligijumi Masiuliui. Visi trys turi problemų korupcinėse bylose. Šitokiu dirbtiniu skandalu bando gelbėtis.“

2. Ramūnas Karbauskis stoja į kaltinamųjų korupcinėse bylose pusę. Klausimas – ar tai daro susitaręs su kaltinamaisiais, ar tai daro tiesiog iš noro keršti Prezidente, ar tiesiog gavo komandą „pulti“?

3. Kasblogo Prezidentės laiškų Masiuliu turinyje, niekas negali dorai paaikinti, bet visi rėkia ir dejuoja apie tai, kad tai yra „žemiau plintuso“.

4. „Skalikų“ pabaidymas, kai jie įsiaučia į neteisėtos įtakos darymą valstybės sprendimams, yra teigiamas, o ne neigiamas dalykas.

5. „Žemiau plintuso“ yra tokį Prezidentės laiškų savavališkas viešinimas ir tai, kad į tai visai nereaguoja jokios saugumo tarnybos. Patys rodome Kremlui, kad nuo tokų galimų hibridinių provokacijų esame visai nepasirengę gintis.

6. Norečiau pasiskaityt skandalą keliančių ir tariamą pasipiktinimą demonstruojančių asmeninius meilus, sms'us (trumpąsias žinutes, – aut. past.) ar kitokius susirašinėjimus. Taip sau, vardan žingeidumo patenkinimo. Ir kad po to galėčiau nuoširdžiai pasi-

baiseti ir pasipiktinti. Pradedant nuo Karbauskio susirašinėjimo.

7. Ir pabaigai: atrodo, jog korupcinių bylos yra rimtos, kad išsigandę kaltinamieji imasi tokius dirbtinius skandalus kelti. Likusiems yra gera proga apsispresti, kurioje pusėje stovėti: ar padėti kaltinamiesiams slėptis po tarimu skandalu, ar neleisti to pasiekti. Ramūnas Karbauskis apsisprendė. Ir aš apsisprendžiau. Nenuostabu, kad atsidūrēme skirtingose pusėse.“

Pasirodžius VSD pažymai apie neteisėtą „MG Baltic“ veiklą, paaikėjo, kad toje pokalbių laidje teisus buvo A. Kubilius: gal ir tiesmukiškai nuskambėjo žurnalisto apibūdinimas „skaliku“ iš Prezidentės D. Grybauskaitės lūpų, tačiau R. Valatkai dabar turėtų būti gėda dėl to „plintuso“ – A. Kubilius ir čia buvo teisus, sakydamas, kad Tomas Dapkus niekada nebuvvo tik žurnalistas. Juk paskaičius tą VSD pažymą, T. Dapkaus „žurnalistinė“ veikla gniaužia kvapą!

Pažymoje matyti ir atsakymas P. Urbšiui – Prezidentė neturėjo jokių politinių bendradarbiavimo veiksmų su „MG Baltic“. Visa jos kaltė – per didelis pasitikejimas E. Masiuliui...

Šioje istorijoje pasitvirtino didelės visuomenės dalių nesugebėjimas analizuoti informacijos: daugybė žmonių puolė piktintis laiškais, net nepagalvadami, kad juos skelbia asmenys, patys kaltinami korupcijos byloje! Ironiška, bet neseniai ta masė žmonių piktinosi kyši paėmusiu E. Masiuliui, o dabar stanga jis tapo vos ne didvyriu, išdrėsusiu „demaskuoti“ Prezidentę... Ne veltui politologai būgštauja, kad visuomenės atsparumas propagandai nėra toks, kokie reikėtų, kad valstybė (tai yra mes visi) jaustusi saugi nuo priešiškų šalių propagandinių išpuolių.

Gintaras MARKEVIČIUS

Būkime pasirengę dar agresyvesniams V. Putino valdymui

Gegužės 7 dieną ketvirtajai kadencijai inauguruotas Vladimiras Putinas – kruvino režimo vadovas, dėl kurio iki šiol vyksta karas Ukrainoje. Seimo TS-LKD frakcijos narys Žygimantas Pavilionis teigia, jog, dar kartą rinkimus laimėjus V. Putinui, turime būti pasirengę dar agresyvesnei Rusijos užsienio politikai nei iki šiol.

dešimtmečius besitęsiančio Putino carinio režimo. Turime pasiūlyti alternatyvą, kad Rusijos žmonės suprastų, jog santykiai su Vakarais gali būti kitokie, tačiau tam reikia pilietinės valios ir diktatūrinio režimo nuvertimo – laisvos, vakarietiskos demokratijos vertybėmis besivadovaujančios visuomenės“, – teigė Seimo narys.

Prezidentė Paryžiuje pasirašys Lietuvos stojimo į EBPO sutartį

Gegužės 3 dieną Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) taryba patvirtino sprendimą dėl Lietuvos narystės šioje organizacijoje. Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė EBPO generalinio sekretoriaus Angelo Gurria kviečiu, gegužės 31 dieną Paryžiuje pasirašys Stojimo sutartį dėl Lietuvos prisijungimo prie EBPO konvencijos. Lietuva oficialiai taps 36-aja stipriausias ir pažangiausias pasaulio ekonominės vienijančios organizacijos nare.

Balandžio mėnesį Prezidentė galutinai užbaigė derybas dėl Lietuvos narystės EBPO, organizacijos tarybai pristačius Lietuvos pasiekta pažangą. Per

penkerius metus Lietuva sėkmingai įgyvendino visas narystės būtinės reformas, kurios jau dabar neša realią naudą valstybei ir jos žmonėms. Daugybė skaidrumą, valstybės ir žmonių gerovę skatinančių reformų šalyje įgyvendintos, remiantis būtent EBPO rekomendacijomis.

Rengiantis narystei EBPO depolitizuotas valstybės įmonių valdymas, jų veikla tapo skaidresnė ir efektyvesnė. Dar labiau sustiprinta kova su korupcija – Prezidentės inicijuotomis Baužiamojo kodekso pataisomis ypač sugriežtinta atsakomybė už korupcinių pobūdžio nusikaltimus, o baudos padidintos keleriopai. Stiprinamas žmonių socialinis saugumas, kuriamas verslui pa-

burą ir solidariai smaugti Kremliaus mafiją, pritaikydama skausmingas sankcijas“, – teigė Ž. Pavilionis.

Parlamentaras pridūrė, jog privalome pasiūlyti alternatyvą nuo V. Putino režimo pavargusiai Rusijai.

„Turime sukurti dialogo su Kremliumi alternatyvą. Ta alternatyva turi būti aiški rusų tautai, pavargusiai nuo lankesnė aplinka. EBPO Lietuvą vertina kaip vieną sparčiausiai narystės reikalavimus įgyvendinus valstybių.

Prezidentės teigimu, narystė EBPO – visų Lietuvos žmonių pasiekimas. EBPO kelia itin aukštus reikalavimus savo naryms, todėl Lietuvos įgyvendintos reformos ir sklandžiai užbaigtos derybos rodo mūsų nueitą sėkmės kelią ir atveria naujas galimybes šaliai.

Narystė EBPO yra šalies pažangos

ir patikimumo ženklas, kuris padės Lie-

tuvai konkuruoti globalioje ekonomikoje. Tai – aukštesni ekonominiai ir finansiniai reitingai mūsų šaliai ir didesnis patrauklumas užsienio investuotojams. EBPO nuodugniai renka duome-

nis apie kiekvienos narės ekonominę, socialinę, švietimo, sveikatos sistemas, viešajį sektorius ir teikia rekomendacijas. Todėl ateityje priimdamas žmonėms svarbiausius sprendimus Lietuva galės naudotis geriausiu pasaulio ekspertų pagalba ir daugiau nei per 50 metų pažangiausiu valstybių sukaupta patirtimi. EBPO yra laikoma neformaliu galingiausiu pasaulio valstybių grupės G7 sekretoriatu, todėl tai – ir daugiau tarpautinės įtakos mūsų šaliai.

Prezidentė pasirašius sutartį dėl Lietuvos prisijungimo prie EBPO konvencijos, ją dar turės ratifikuoti Seimas ir deponuoti Prancūzijos vyriausybę.

Prezidentės spaudos tarnyba

Toks jau tas gyvenimas

Ritos JURSKYTĖS-SAKALAUŠKIENĖS
ir Vitalijos JURSKYTĖS-PEČIULIENĖS prisiminimai

Ūkininkai Pranciška Jurskienė, gimusi 1913 metais, ir Henrikas Jurskis, gimęs 1902 metais, gyveno Panevėžio rajono Akmenytės vienkiemyje. Sovietams okupavus Lietuvą, 1945 metais H. Jurskis buvo suimtas. Už partizanų rėmimą 1946 metais nuteistas dešimčiai metų, buvo kalinimas Vorkutos, Karagandos ir kituose lageriuose. 1953 metais, būdamas 51 metų amžiaus, H. Jurskis mirė neatlaikęs sunkaus darbo ir nežmoniškų gyvenimo sąlygų. Po mirties suteiktas kario savanorio statusas.

1949 metų kovo 25 dieną Prancišką Jurskienę su trimis mažamečiais vaikais ištrėmė į Sibirą: sūnui Liudvikui tada buvo 12 metų, dukteriai Rita – aštuoneri, o mažajai Vitalijai tik šešeri. Iš Panevėžio geležinkelio stoties keletą savaičių keliamo į Irkutsko sritį. Galutinę stotelę buvo Taišeto rajono Palavina-Ceremkovo kaimas. Apgyvendino tvarkingoje vietinių rusų troboje, kurios sienos buvo išbalintos kreida, net krosnis pakūrenta. Vėliau įkėlė dar dvi šeimas – Jurskienę su vaikais ir keturių asmenų Indriliūnų šeimą (abu tėvus ir dvi dukrytes).

Svetimoje žemėje įsikurti ir pradėti gyventi buvo labai sunku. Gerai, kad pirmaisiais metais sėklai davė poporą kibirų bulvių. Laukai apželė velėna, nebuvome nei kuo, nei kam arti, teko sodinti bulves kastuvu prakasant velėnā.

Kaimas buvo prie labai seno žvyrkelio, kuris vedė Maskvos link. Šalia ėjo ir geležinkelio linija, bėgiais važiuodavo traukiniai maršrutu Maskva–Vladivostokas. Vietos gyventojai kalbėjo, kad senuoju žvyrkeliu kažkada pėsčiomis į katorgą buvo varomi rusų politiniai kaliniai. Paskui savo virus eidavo ir jų žmonos. Ant katorgininkų kojų ir rankų žvangėjo uždėtos grandinės, kad negalėtų pabėgti ar pasipriešinti ilgos ir kankinančios kelionės metu.

Kaime be vietinių rusų gyveno ne tik lietuvių tremtiniai, bet ir ukrainiečiai, kurie čia buvo įkurdinti daug anks-

čiau už mus, ir vokiečiai. Lietuvių bendruomenė nebuvo didelė, tačiau draugiška ir vieninga – visas šventes švęsdavo kartu. Lietuvaičiai švenčių metu rengdavo koncertus, dainuodavo ir lietuviškai, ir rusiškai, šokdavo tautinius šokių. Ne visiems vietiniams patikdavo, kai pasipuošdavome tautiniai draubžiai, kartais išvadindavo „fašistais“, „buozémis“ ir dar visaip kaip.

Mūsų kaime buvo senyvas žmogus, šviesuolis Jonas Klinga. Kadangi į darbus jo jau nebevarydavo, jis labai mėgo užsiimti su vaikais: daug pasakodavo apie Lietuvą, mokė eileraščių, tikybos pagrindų. Jų namuose rinkdavosi lietuvių gegužinėms pamaldoms.

Mama ir dylikametis Liudvikas pradėjo dirbtį kolūkyje „Perelom“. Mama dirbo pačius įvairiausius darbus: prižiūrėjo gyvulius, dirbo laukose. Kolūkyje nebuvo tvarų gyvuliams, jie tiesiog buvo laikomi lauke arba kokioje pašiūrėje. Laukus apdirbdavo pasikinkę jaučius – lietuviams tai buvo neiprasta.

Sesuo Rita pradėjo lankytis rusų mokyklą. Lietuvoje jau buvo baigusi pirmąją klasę, bet visai nemokėjo rusų kalbos, tad metus teko kartoti mokyklos kursą.

Gyvenimas buvo sunkus: stigo ir maisto, ir drabužių. Vyko kasdienė kova už būvį. Gelbėjo darbščios mamos rankos, kurios mokėjo visus darbus, taip pat ir siūti. Labai trūko vaikiškų drabužių, o mergaitėms juk norėjos gražiai atrodyti. Mama persiūdavo didelio dydžio vatinukus pagal mūsų dydžius. Galėjome džiaugtis, atrodėme gražiau už kitus vaikus. Mamos sumanumas ir darbštumas padėjo išgyventi, gelbėjo nuo skurdo ir bado. Kai kas už darbą atsilygindavo bulvėmis ar miltų sauja, gaudavome ir pieno, ir dar kokį skanestą. Vasarą rinkdavome uogas ir grybus, kurį miške būdavo sočiai. Kažkiek uogų pasilikdavome sau, olikusias nešdavome parduoti. Kadangi nebūdavo cukraus, negalėdavome išsivirti uogienių. Grybus virdavome, sūdydavome ir pasidėdavome žiemai – didžiausias gardumynas su karštomis bulvėmis, ir spirgučių neberekėdavo.

Mirus pirmam tremtinui, buvo atitvertas žemės plotelis kapams. Mūsų kaime buvo du broliai Gudai – kolūkio staliai, kurie laisvalaikiu tvorele aptvérė kapinaitės, gaminio ir statė kryžius. Stalių dirbtuvu patalpoje jie išrengė kampelį, kuriame buvo krosnelė, ant kurios buvo galima pasišildyti vandens. Gudai buvo mūsų kaimynai, tad mums, artimiausioms kaimynėms, leisdavo ten atėjus apsprausi šiltu vandeniu.

Gyventi po vienu stogu su svetimais žmonėmis buvo sunku, labai norėjosi atskiro kampelio savo šeimai. Kai tik pasitaikė tokia proga, išėjome gyventi į buvusią kalvę. Tai buvo apleistas pastatas, neprimenantis gyvenamojo būsto, apie jaukumą nebubo nė kalbos. Reikėjo iđėti daug darbo, labai pasistemti, kad kalvė taptų tikrasis namais. Cia su mumis apsigyveno teta Emilija Jurskienė ir jos

Sveikiname

85-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusi tremtininė Algimantą Antaną VALATKĄ, gyvenantį Kretingos r. Žibininkų kaime.

Linkime geros sveikatos, ilgiausią metų ir Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Kretingos filialas

75-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname Romualdą POŽERĄ – LPKTS Alytaus apskrities koordinatorių, aktyvų, darbštų, nepavargstantį Alytaus filialo tarnybos narį, choro „Atmintis“ dainininką.

Dékojame už aktyvumą, draugiškumą, geriausias idėjas organizuojant minėjimus ir žygius „Partizanų takais“, visuomeninį darbą, pasakojimus moksleiviams apie išgyvenimus tremtyje ir tragišką Lietuvos praeitį.

Linkime stiprios sveikatos, džiugios nuotaikos, tikrų draugų ir ilgų gyvenimo metų.

LPKTS Alytaus filialas

Nuoširdžiai sveikiname LPKTS Panevėžio filialo jubiliatus:

Antaną KRIVIČIŲ – 95-ojo,

Birutę TAMOŠIŪNIENĘ ir Aldoną Oną VASILIAUSKIENĘ – 90-ojo,

Genę PLAČENIENĘ, Vidą KUBILIENĘ, Stanislovą SEIBUTIĮ ir Juozą KUODIĮ – 85-ojo,

Eugeniją ŠILKIENĘ ir Aldoną BAČIULIENĘ – 80-ojo,

Eugeniją KALESIENĘ, Elžbieta POVILIONIENĘ ir Eleną VALEIŠYTĘ – 75-ojo,

Bronių JAKUBAUSKĄ ir Juliją GRĒNIENĘ – 70-ojo.

Linkime, kad laimė būtų didelė kaip saulė, tegu ji šviečia ir lydi jus ne tik jubiliejaus dieną, bet ir visą gyvenimą.

LPKTS Panevėžio filialas

Padėka

Dékojame Partizanų alėjos Kauno senosiose kapinėse statybai paaukojusiems:

Alvydui Semaškai – 50 euru,

Povilui Jakučioniui – 100 euru,

Steponui Mineikiui – 50 euru,

Juozui Kuodžiui – 50 euru,

Onai Aldonai Tamošaitienei – 30 euru,

Albinui Kazulėnui – 20 euru.

Visus geros valios žmones kviečiame aukojamas lėšas pervesti į Lietuvos politinių kalinių ir tremtininių sajungos sąskaitą LT537044060008103591, AB „SEB bankas“, banko kodas 70440.

Daugiau informacijos www.partizanualeja.lt.

Dékojame už Jūsų gerumą!

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

devyniolikmetis sūnus, mūsų pusbrolis Alfonsas. Teta nedirbo kolūkyje, todėl prižiūrėjo namus, gamino valgį, rūpinosi daržais, ir, aišku, mergaitėmis.

1957 metais buvo išleistas SSRS Aukščiausios Tarybos įsakymas, leidžiantis tremtinii vaikams iki 16 metų amžiaus grįžti į Lietuvą. Ritai Jurskytei pasisekė – nors jai jau buvo 17 metų, ji galėjo išvykti, nes tuo metu dar nebuvo baigusi mokyklos (atsiliko, kai dėl rusų kalbos nemokėjimo teko kartoti pirmosios klasės kursą). Apsigyno Panevėžio rajono Klickų kaime, pas senelį, mamos tėvą. Kol šeima grįžo į Sibiro, Rita talkino seneliui, dirbo ūkio darbus.

Brolis Liudvikas mokėsi Zajarsko mechanizatorių mokykloje, kurią baigės, kolūkyje dirbo traktorininku, taip geru mechanizatoriumi, plėšdavo kelmus ir ruošdavo dirbamą žemę sėjai. Už gerą darbą įsisavinant plėšinių žemes jis buvo apdovanotas medaliu „Za podniatije celiny“ („Už plėšinių įsisavinimą“). Brolio darbo įvertinimas padėjo išsilaisvinti visai šeimai – 1958 metais pagaliau grįžome į Lietuvą. Apsigyne-

nome pas senelį Panevėžio rajone.

Rita po metų pradėjo dirbtį kolūkyje, ištojo mokyties į Panevėžio vakarinės vidurinės mokyklos neakivaizdinį skyrių. Baigusi mokyklą, Panevėžio politechnikume įgijo elektrovakuuminės prietaisų technologės specialybę. Gyveno Panevėžyje, pagal specialybę iki 1974 metų dirbo „Ekrano“ gamykloje. Sukūrė šeimą. Vėliau perėjo dirbtį į Panevėžio gamybinį susivienijimą „Linų pluoštas“.

Brolis Liudvikas įsidarbino Biržų MTS. Atėjus rudeniniui, buvo pašauktas į sovietinę kariuomenę. Trejus metus tarnavo Kurgane, statybininkų batalione.

Vitalija tėsė mokslus Panevėžio trečiojoje vidurinėje mokykloje, kur dalykai buvo dėstomi rusų kalba. 1960 metais baigė mokyklą, po to mokėsi Vilniaus lengvosios pramonės technikume. Dirbo Panevėžio linų kombinate „Linas“ iki 2001 metų, kol išėjo į pensiją.

2017 metais mirė Liudvikas. Labai liūdnai ir graudu atsisveikinti su pačiais brangiausiais. Širdis neleis pamiršti arčiųjų, kaip beskaudėtų, tačiau toks jau tas gyvenimas...

Minime 1948-ųjų gegužės 22-osios trėmimo 70-ąsias metines

Skaudi tremties istorija

Jurgio Mykolo ENDZIULAIČIO prisiminimai

*Pabaiga.**Pradžia Nr. 17 (1279)*

Kaime, kuriame gyvenome, buvo apie pusantro šimto lietuvių šeimų. Vėliau, kai kūrėsi pramoniniai kirtimų, sakų rinkimo ūkiai, jų daugėjo. Iš lagerių buvo paleidžiami bausmę atlikę politinių kaliniai, daugiausia inteligentiški žmonės. Pokalbiai su buvusiais karininkais, gydytojais, profesoriais man buvo tikrieji universitetai. Teko išgirsti politinių kalinių išgyvenimus, nepalyginamus su mūsų: gyveno žiauraus režimo sąlygomis, už spylgiuotų tvorų, saugomi sužvėrėjusių šunų ir kareivių, kartu su kriminaliniais nusikaltėliais. Prisimenu, pulkininkas Smailys pasakojo, kad kai padubė rasdavo mirusią kalinių, apie juos prižiūrėtojams nepranešdavo, nes pašiimdavo šių maisto korteles ir kurį laiką gaudavo jų maisto davini.

Vėliau apsigyvenome mažame barako kambarėlyje, kuriame jau gyveno dvi Taraškaitės, dvi seserys Jakubauskaitės ir mes keturiese. Buvo be galio anksta. Barako langai buvo viengubi. Iš lauko ir vidaus apledėjė. Darbingas, jaunesnes šeimas išvėžė į mišką apie penkis kilometrus nuo Minos į laikinai sukaltus barakus, vietovė vadinosi Katurčina. Čia buvo kertamas miškas. Nukirstus ir nugenėtus medžius išvėždavo rogėmis arba traktoriumi. Toliau veždavo prie upės ir kraudavo į rietuvės. Pavasarį upe juos plukdydavo toliau. Toks rastų plukdymas buvo labai pavojingas darbas. Mamos akyse su rastais nuriedėjo į upę jos darbo draugė Padkamarienė, liko našlaitė dukra. Nelaimingų atsitikimų buvo ir daugiau, kurių metu žūdavo žmonės. Žiemomis mama dirbdavo miško darbus, genėjo medžių šakas, piovė malakas, kasė sniegą. Vasaromis eidavo dirbtį ūkio darbus į pagalbinį ūkį: siejava, grėbė žolę, ravėjo daržus, dirbo ir kitus žemės darbus.

Artimai bendravo su Kadzevičių šeima. Broliai Vincas, Vytautas, sesuo Janina iš Burbonių kaimo, Onuškio valsčiaus, Trakų apskrities, tremtyje gyveno Minoje. Jų giminaitės Bronislava Kadzevičiutė-Daudienė šiandien gyvena Lentvaryje. Tėvai buvo ūkininkai, ištremti 1948 metų gegužės 22-ają į Kojaus gyvenvietę, Partizansko rajone, Krasnojarsko krašte. Sibire Bronislava pirmą kartą pamatė, kaip moterys aria karvėmis arba pačios traukia plūgą. Visus tremtinius apgyvendino apleistuose tuščiuose namuose, barakuose, vienišus – pas vietinius gyventojus. Visi tvarkėsi, kaip kas galėjo...

Komendantas Jakimovas buvo gan žiaurus žmogus, mažai mokytas, bet stropus komunistas. Iš pradžių jis vertė mus registruoti kasdien, o vėliau kartą per savaitę. Net vertė pasirašyti tuometinę trijų procentų paskolą, mušdavo, jei kas atsisakydavo. Savo veiksmais jis išmušė dantis lietuvių tremtinei Jakubauskaieti, kuri griežtai atsisakė pasirašyti.

Iš mano mamos dienoraščio: „Būčiau su vaikais turėjusi atskirą kambari ir nuolatinį darbą, bet nesutikau su komendantu pasiūlymu, kuris vertė

mane būti šnipe ir pranešinėti jam ką kalba lietuviai, ką galvoja ir ar nesiruošia bėgti. Įkalbinėjo geruoju, paskui gąsdino, kad išvės į šiaurę, kur amžinas įšalas, jei jam nepaklusiu. Taip tėsėsi daug mėnesių. Kartu su mumis važiavęs Nakutis su sūnumi Romu bandė bėgti, bet patį Nakutį sugavo ir uždarė į kalėjimą. Mirdamas kalėjime, jis uždainavo „Leiskit į Tėvynę, leiskit pas savus...“ Jo sūnus Romas (buves mano mokinys) liko našlaitis. Aš neturėjau teisės su niekuo pasitarti.

Viskā reikėjo laikyti didelėje paslaptyje. Jaučiaus labai prislėgta, visa aplinka atrodė niūri ir nepakeliama, o aš labai nelaiminga. Kartą atsidūriaus komendantu kabinete, trenkiau kumščiu į stalą ir nesavu balsu surikau: „Vežkit mane, kur norit, imkit vaikus, aš šuniško darbo nedirbsiu, nenoriu savo tautiečiams kenkti. Atémēt tėviškę, sugriovėt mano gyvenimą, pasiglemžėt turtą, bet mano sąžinės nesupurvisint – ji liks švari. Aš liksiu savimi! Dabar supratau, kodėl žmogus tampa didvyriais ir nebijo mirties dėl savo išitikinimų“. Maždaug tuo pat metu pasikorė mokyklos sargas, lietuvis iš Šeduvos, pavarde Kulbickas. Tvarte rastas jo rašteliš bylojo, kad geriau pats žus, negu skandins kitus.

Ginamės nuo bado

Iš pradžių vietiniai rusai mus vadino „banditais“, nekentė, mušdavo, o mes bijodavom išeiti iš barakų. Vėliau pasikeitė jų nuomonė. Pradėjo lietuvius gerbti už darbštumą, sumanumą ir žmoniškumą. Kai atvažiavome į Miną, barakuose buvo daug blakių, tarakonų, užpuolė utélės, ištisai viduriavome (panosas – tokia viduriavimo liga). Daug žmonių mirė. Lietuviai laidojo savus su kryžiumi, giesmėmis, maldomis. Palaidoję iškasdavo ant kapo iš maumedžio pagamintą kryžių ir apsodindavo maumedžiais (rusiškai – pichta). Taip kapai buvo apsaugoti nuo gyvulių trypimo. Viečinių kapinės atrodydavo siaubingai.

Pagal korteles gaunama duonos norma buvo maža, jos neužtekavo. Mes, vaikai, labai anksti keldavomės ir eidavome parsinešti tėvelių uždirbtos duonos, nes jei kartais pavéluodavome, aišku, jos negaudavome. Atvažiavome į Miną 1948 metų liepos pradžioje, kai bulvių sodinimo laikas buvo pasibaigęs, todėl turimus daiktus mainydavom i duoną ir bulves. Žemė ten gera, atvertus velėnų, bulvės augdavo 2–3 metus net be mėšlo. Žemę išdirbdavom tik kasutvais, kurių nebuvvo, bet viena mokytoja ukrainietė padovanojo mums taip reikalingą įrankį.

Maisto pagerinimui su mama nutarėm iš pagalbinio ūkio lauko pasirinkti javų varpų. Prisirinkome jų ir bégome namo, kai staiga pamatėm jojantį to ūkio direktorių. Bégome į kalną, bet direktorių pasivijo ir atėmė surinktas varpas. Mama labai prašė, kad tik nepraneštu komendantui. Direktorius (jis buvo ukrainietis) pasigailėjo mūsų ir neįskundė.

Antraisiais tremties metais išsigijome karvutę, vardu Liusia. Visiems buvo ir smagu, ir graudu, bet džiaugėmės pa-

Endziulaičių šeima susitiko tik po aštuonerių tremties metų... 1957 metai

melžtu pienu. Dažnai pieną mainydavom i duoną. Vėliau Liusia atsivedė jautuką Beliaką, bet be ragų. Paugėjės jautukas mums daug padėjo žemės darbuose. Labai jis mylėjau. Pasiuvau pakinktus, pasigaminau rogutes, bet vietiniai valdžios organai (selsovieto – apylinkės tarybos) liepė sunaikinti gyvulį, mat buvo leidžiamataurėti tik vieną ir iki metų karvės prieaugli. Aš tvartelyje ji glosčiau ir verkiau, kai sužinojau, kad kitą dieną papjau...

Daug prie mūsų vargano maisto prisidėjo kedrų riešutai, kadangi jie yra labai maistingi ir vertingi. Su broliu rudenį eidavome riešutauti. Taiga labai graži ir paslaptinga, joje lengva pasiklysti. Ji nuo mūsų kaimo buvo nutolusi apie 8–10 kilometrų. Kedro medžiai labai aukšti, o jų kankorėžiai – aukštai viršūnėse. Lipdavome į storesnius medžius, o suaugę vyrai liaunesnius mušdavo su „skolotais“ (didelis medžio plakutkas apie 2 metrų ilgio). Mušdami plakutku, suvirpindavo viršūnę ir kankorėžiai krisdavo žemėn. Vietoje išlukštenus, riešutus nešdavome namo.

Su broliu lankėme mokyklą, sesuo dar buvo maža. Po pamokų prigaudydavome upėje medžių atliekų, kurios likdavo nuo rastų plukdymo, ir jas naujodome kurui. Tinkamus rastelius panaudojom tvartuko statybai. Patį tvartelį aplipdėme karvės mėšlu, kad būtų jos gyventojams (karvutei ir vištoms) šilta. Per daug tuose reikaluose neišmanėme, bet mus konsultavo Danutės Anužytės senelis Pranas Vaičiūnas.

I Lietuvą

Po Stalino mirties 1953 metais visų tremtinių gyvenimas šiek tiek palengvėjo. Tėvas grįžo į Klaipėdą ir įsidiabino kelių valdyboje. 1954 metais iš Klaipėdos į Miną pas savo vyrą atvažiavo O. Giedrikenė ir išsivežė mano seserį Joaną į Lietuvą. Ji apsigyveno pas tévos seserijenuolę Liudą. 1957 metais grįžo į Lietuvą mama su mano broliu Vytautu, jis tuo metu dėl ligos turėjo akademines atostogas. Ir taip visa šeima po devynerių metų, po tiek kančios ir išgyvenimų, vėl kartu. Brolis Vytautas išvy-

ko į Tomską toliau studijuoti, galvoda mas sugržti namo, tad po metų pratęsė studijas Kauno politechnikos institute.

1955 metų sausio pradžioje atvykau į Klaipėdą pas tévą, bet jis turėjau vadinti dėde. Taip buvo susitarta dėl mano ir jo saugumo. Sibire pradėta mokslų Klaipėdoje tėsiau 3-ioje rusų mokykloje.

Vėliau Kaune išstoja į Lietuvos žemės ūkio akademijos Mechanizacijos fakultetą. Baigęs igijau inžinieriaus mechaniko specialybę. Dirbau Klaipėdos Statybos montavimo valdyboje (SMV, dabar – „Klaipėdos energetika“).

1963 metais vedžiau. Su žmona Juiliu susilaukėme dviejų sūnų: Rolando ir Gyčio. Turime tris vaikaičius. Esame laimingi, kad sugebėjome išauklėti sažiningus, dorus vaikus, idiegti jiems meilę Tėvynei, gyventi ir dirbtį savo šalyje Lietuvoje.

I Sibirą savo noru

1974 metais jau savo noru nuvykau į Miną Sibire, kur prabėgo mano vaidykstę. Nors jau buvo praejė beveik du dešimtmiečiai nuo mūsų išvykimo, kai man radau tokį pat apleistą, kaip ir jį palikau: neisbrendamos purvinos gatvelės, lentinis paklotas šaligatvio vietoje, baigiantys nugriūti barakai. Dar radau kelias lietuvių šeimas, kurios dėl įvairių priežasčių liko ten gyventi.

Turėjau ir kilnų tikslą: padariau Minos kapinių planą, sužymėjau mirusiu lietuvių kapavietes pagal paminklėlius ir savo bei ten gyvenusiu lietuvių atminštį. Jau Atgimimo metu, kai prasidėjo tremtyje mirusiu lietuvių pervežimas į Lietuvą, mano darbas pravertė.

Dabar, kai atkūrėme nepriklausomybę, gyvenimas pasikeitė. Sajūdžio laikais aktyviai įsijungiau į visuomeninį gyvenimą. Esu Klaipėdos politinių kalinų ir tremtinių sąjungos pirminko paduotojas, taip pat LPKTS Klaipėdos apskrities koordinatorius. Esu pagerbtas žymiaisiai ženklais „Už nuopelnus Lietuvai“, padėkomis. Tvirtai laikausi savo credo: „Skubėk daryti gera“.

Parengė Stanislovas ABROMAVIČIUS

Istorija be „baltų dėmių“

Pirmieji partizaninio karo metai Svėdasų krašte

*Pabaiga.**Pradžia Nr. 17 (1279)*

1945 metais partizanai Svėdasų krašte nukovė aštuonis skrebus, tris NKVD kariškius, tarp jų viršilą, valsčiaus VK pirmininką Baltušką, valsčiaus milicijos įgaliotinį Baroną, 6 sovietinius partinius aktyvistus. Vilkabrukių kaime partizanai nušovė penkis Vyžuonų valsčiaus skrebus, Debeikių valsčiaje ties Černaučynas kaimu 12 Vyžuonų valsčiaus skrebų ir aktyvistų. A.Paškevičiaus būrio partizanai Kamajų valsčiuje Gučiūnų kaime 1945 metų birželio 21 dieną nukovė Kamajų valsčiaus NKVD poskyrio viršininką leitenantą Goriačevą.

1946 metų vasario 10-osios naktį Svėdasų valsčiaus partizanų štabo komendantas Alfonsas Paškevičius-Liūtas planavo su savo vyrais atakuoti Svėdasus. Prieš ataką visi partizanai numatė susitelkti Rimdžių miške ties Gykiais, bet netrukus Juodonių kaime A. Paškevičiu žuvus, šio plano buvo atsisakyta.

1944 metų gruodžio 22 dieną okupantai, norėdami išauginti, sutelkė Svėdasuose savo pajėgas iš Rokiškio, Šimonių, Kupiškio ir apsupo Šimonių girią. Neprisklausomos Lietuvos partizanų būrio vadas apie tos dienos įvykius rašė taip: „NKVD jungtinės pajėgos, kurios buvo sutelktos Svėdasuose, apsupo Galvydžių, Dienionį, Kušlių, Sliepiškio kaimus. Vienas NKVD dalinys judėjo nuo Sliepiškio, o antras nuo Dienionio ir Paliegės, trečias nuo Galvydžių puses. Aš pasiūnčiau žvalgybą į miško pakraštį. Paaikškėj, kad rusai pagavo ir išsivarė 5 žmones: brolius Vladą ir Petrą Pajėdas, jų tėvą ir Joną Skipitį. Dar Valavičių kieme suėmė Juozą Lapienį ir Vladą Būgą. Juozą sumušė iki sąmonės netekimo, Būgą ten pat sušaudė. Visi kiti mobilizuojamieji buvo išvaryti iš Svėdasus. Ar kas išsigerbės, sunku pasakyti. Viesus išsivarė surištomis rankomis“.

Vėliau šiemis asmenims sudarytose baudžiamosiose bylose paaikškėjо jų likimas. Vladas Pajėda 1945 metų vasa-

rio 6 dieną pasiskundė į Maskvą SSSR Centro komitetui. Jis rašė: „NKVD 1944-12-22 suėmė mano tėvą bei jaunesnįjį broli (Vladas taip pat buvo suimtas, bet skunde kažkodėl apie tai neuzsimenama, tikriausiai todėl, kad jam tik slapta pavyko išsiusti laišką iš kalėjimo – aut. pastaba) ir išvežė į Šimonis. Ten 4 parą mušė su lazdom ir šampaiais (šautuvu grūstuva), nedavė valgyti, tik gerti, panages badė įkaitinta viela. Paskui pervežė į Panevėžį, ten tardė 3 parą, prisię prie stulpo létai lašino lašus į galvą, geležiniu lanku spaudė suimtujų galvas, nes suimtieji neigė tai, ką pasakė Šimonyse. Vilniuje laikė apie mėnesį, kaliniai badavo, vėl mušė per tardymą“.

Dar baisesnio likimo sulaukė kartu su Pajėda suimtas svėdasietis, 24 metų Jonas Skipitis. Jis mirė 1945 metų rugpjūčio 18 dieną Vilniuje Lukiskių kalėjime. Mirties priežastis nurodyta baudžiamojoje byloje įdėtame mirusiojo medicininės apžiūros akte. Priežastis – hipertonicė liga ir inkstų nepakančiamas. Aprašant mirusiojo kūną, pažymėta: oda gelsvos spalvos, riebalinio sluoksnio po oda nerasta, raumenys atrofavęsi, išoriškai ant kūno jokiu sužalojimų nerasta.

Pasibaigus karui su Vokietija, okupantai visoje Lietuvoje, taip pat ir Aukštaitijoje, padidino savo karių skaičių. Daugumoje valsčių buvo dislokuotos pastovios NKVD kariuomenės įgulos. Svėdasuose, Kamajuose, Skapiškyje būrio dydžio, Šimonyse, Rokiškyje buopus dydžio. Tai buvo 4-oji NKVD divizija, kuri pagarsėjo žiaurumu tremiant į Kazachstaną ir Vidurinę Aziją 1944 metais Krymo totorius, čečenus, ingušus bei kitas Šiaurės Kaukazo tautas.

Panevėžyje buvo dislokuoti trys žvalgybiniai PO-2 markės léktuvai, kurie dažnai skraidė virš Šimonių girių sekdamis partizanus. Kelyje Šimonių-Svėdasai pradėjo budėti tanketės. NKVD (vėliau pavadinta MVD) kariuomenės kariškiams tarnyba Lietu-

voje buvo prilyginta frontui – už vienus metus buvo užskaitomi treji. Už pasižymėjimą kautynėse su partizanais buvo mokamos nuo 100 iki 500 rublių premijos, mokami padidinti dienpinių gai, pasižymėjė enkavedistai buvo skatinami įvairiomis deficitinėmis prekėmis: laikrodžiais, kostiumais, batais ir kitomis. Skrebams nuo 1945 metų ruđens buvo mokamos algos. Iš pradžių 350–400 rublių per mėnesį, vėliau nuo 500 iki 600 rublių per mėnesį. Už nukautus ar suimtus partizanus – nuo 100 iki 200 rublių premijos.

Partizanų situacija pablogėjo dėl išdavystių. Išdavikai partizanams padarė daugiau žalos negu jungtinės okupantu pajėgos kartu sudėjus.

Pirmajį rimtą smūgį Svėdasų valsčiuje patyrė „Nepriklasomos Lietuvos“ organizacijos partizanai. Dauguma šios organizacijos partizanų prieš 1944 metų šv. Kalėdas iš Šimonių girių grįžo į namus pas saviškius. NKVD Butėnų kaime suėmė šio būrio partizanus brolius Steponą ir Osvaldą Žvirblius bei Vacį Budreiką. Budreika per tardymą pasakė, kad žino partizanų bunkerius Šimonių giroje. Jis parodė prieši savo būrio bunkerius prie Sliepiškio ir Galvydžių kaimų. 1945 metų sausio 3-iąją, 4 valandą ryto, NKVD 95-o pasienio pulko, 3-ojo šaulių bataliono 7-a kuopa, vadovaujama leitenantu M. Sidorič, užpuolė partizanų bunkerius, bet juose rado tik septynis partizanus, suėmė Svėdasų valsčiaus partizanų štabo viršininką Jurgi Guzą, šio būrio 1-o skyriaus vadą Juozą Rimkų. Baudėjai surado nemažai partizanų ginklų, štabo archyvą, spausdinimo mašinę, atsišaukimų, pirmojo Svėdasų krašto partizanų leidinio „I kovą“ egzempliorių.

1945 metų liepos 15 dieną Kurklių kaime Kamajų valsčiuje, kurį nuo Svėdasų valsčiaus skiria tik Malaišos upelis, ilsėjosi LLA A. Nakučio-Viesulio būrio partizanai, kai netikėtai juos užklupo skrebai bei kareivai. Juos iš-

davė iš Kunigiškių kaimo Antanas Zovė. Partizano Albino Mégino sesuo matė jį tą rytą jojant Svėdasų link. Ši išdavystė kainavo 14 gyvybių. Žuvo penki partizanai ir buvo nužudyti devyni civiliai Kurkličių kaimo gyventojai. Vyriausiajam iš Julijonui Vaičiui buvo 80 metų, Petru Pajarskui ir Teresei Mateikienei – 70. Baudėjai sudegino penkias sodybas ir į degantį namą įmetė Birutės Mateikiénės trejų ir ketverių metų vaikus Algį ir Nijolę. Motina po kurio laiko išprotėjo.

MGB agentas „Seibutis“ 1945 metų birželio 19 dieną išdavė Gučiūnų kaime Kamajų valsčiuje stovyklavusius Alfonso Paškevičiaus būrio partizanus. Po dviejų dienų 25-o NKVD šaulių pulko trys kuopos apsupo kaimą, žuvo 21 partizanas, suimta 10 partizanų rėmėjų.

Rugsėjo 30 dieną MGB agentė „Stasė“ Šeduikių kaime Svėdasų valsčiuje suorganizavo partizanų vakarėlę ir apie tai pranešė čekistams. MGB 12-ojo pasienio pulko pasieniečiai apsupo Elenos Pajėdienės sodybą, kur vyko vakaronė. Baudėjai nušovė aštuonis šio kaimo gyventojus, iš jų trys buvo partizanai. Jie sudegino E. Pajėdienės sodybą, tarp žuvusių buvo dvi moterys: Elena Pajėdienė ir Valentina Čerškuvienė.

Partizanai išsiaiškindavo išdavikus ir juos bausdavo.

Tokie buvo pirmieji Laisvės kovų metai Svėdasų krašte, bet šis karas tėsėsi dar aštuonerius metus. Vien tik Svėdasų valsčiuje partizaninio karo metais žuvo 154 partizanai ir devyni partizanų ryšininkai bei rėmėjai, dar 29 svėdasiečiai partizanai ir jų ryšininkai bei rėmėjai mirė kalėjimuose bei lageriuose.

Tremtinys butėniškis Vytautas Valunta, kuris pirmasis surinko medžiagą apie Svėdasų krašto partizanus, savo darbe „Svėdasų partizanai“ vietoje epi-tafijos užraše: „Svarbiausia neatimkite iš tautos atminties! Atsiminkite – tauta gyvena tol, kol yra kam už ją mirti!

Gintaras VAIČIŪNAS

Mokytojau, kur tavo kapas

miamujų sąrašą, įsakė rengtis.

Ką viena motina galėjo pasiruošti tokiai netikėtai ir sunkiai kelionei, juolabiau kad vyras guli patale. Nepadėjo motinos ašaros, prašymai leisti numirti savo namuose. Vyresnysis aiškinė, kad sąrašo keisti negalėj, ir liepė kareiviams ligonį su lova įkelti į krovinių automobilį. Motina drebanciomis rankomis pasiėmė keletą ryšuliukų ir sunkvežimis nutolo.

Kėdainių geležinkelio stotyje lovos į vagoną įnešti neleido. Ligonį paguldėtiesiog vagone ant grindų. Kudokienė kelionėje beveik visą laiką klūpojo prie ligonio. Koks žmogaus gyvybingumas: senasis Kudokas, namų šeimininkas, iškentė visą kelionę ir pasiekė Sibirą. Iš geležinkelio stoties juos toliau vežė sunkvežimiu. Krito atsarginis ratas ir ligoniu sulaužė koją. Atvykus į tremties vietą, ligonis atsisveikino su šiuo pasauliu.

Pirmajį lietuvių be kunigo, be varpų

palaidojo ožkų numintame kalnelyje...

Vieniša moteris, neturėdama su kuo dalytis tremtinio našta, nutarė bėgti namo. Vargingai, bet laimingai pasiekusi, Lietuvoje pasidžiaugė tik keletą dienų.

Saugumiečiai, kolaborantų padedami, suėmė atskirai gyvenančią vyriausiąją dukterį Adelę Peleckienę su vyrų, abu mokytojus. Pasakė – laikys, kol suras motiną. Tai sužinojusi motiną pati prisistatė saugumui. Dukterį su vyrų paleido, bet iš motinos pareikalavo dar daugiau – atvesti iš miško jauniausią sūnų Kostą.

Motiną nuteisė už pabėgimą tremties metams laisvės atėmimo. Atliko bausmę Šilutėje, kur buvo įrengtas lageris. Po trejų metų vėl tremtis į Sibirą. Išvargintą lagerio senutę rengė abi dukterys, idėjo šiltesnį drabuži, vieną kitą rublį. Bet Sibire, varant su sargyba, pribėgo išbadėjės kriminalinis nusikaltėlis, ištraukė iš rankų, ką turėjo, ir dingo tarp žmonių. Moteris labai nu-

siminė, liko kaip stovinti. Ją pristatė į senelių namus, kur netrukus mirė.

Kostas pasirinko kovotojo kelią

Kokia gyvenimo ironija: tą pačią naktį, kai iš namų ištrėmė abu tėvus, žuvo jų vyriausias sūnus Jonas. Ši 1945 metų rugpjūčio 30 diena – dviguba šeimos nelaimės diena. Jonas žuvo netoli Naujamiesčio Pranionių kaime kautynėse kartu su pusbroliu Leonu Kulikauskui. Jie abu buvo suguldyti Naujamiesčio bažnytkaimyje pries didžiuosius šventoriaus vartus. Ant jų šokinėjo bažnytkaimio komjaunuoliai, o motinos dovanotą rožinį sukišo Jonui į burną. Jiems patiko šokinėti ant žuvusių krūtinėj, kad nelaimingiesiems iš nosies prasiverždavo raudoni purslai...

Ištrėmus tėvus, sūnus Juozas Kudokas Panevėžyje įkliuovo saugumui į naganus ir penkeriems metams buvo išvežtas į Vorkutą.

(keliamas į 8 psl.)

Tėvui neleido numirti namie

Vietiniai sovietiniai aktyvistai suuodė, kad Kudokų sūnus miške, todėl į tremtinų asmenų sąrašą įtraukė visą šeimą. Tėvas sunkiai sirgo, gulėjo mirties patale. Gydytojai nebeteikė jokios vilties. Kunigui, suteikus paskutinį patepimą, ligonui ir namiškiams pasidare lengviau, tačiau kunigui išeinant iš kiemo, išsiveržė enkavedistų ir stribų būrys. Šie apsupo namus, perskaitė tre-

2018 m. gegužės 11 d.

Tremtinys

Nr. 18 (1280)

7

Skelbimai

Gegužės 13 d. (sekmadienį) 15 val. Klaipėdos r. Veiviržėnų sen., Šarkiškių miškelyje, prie Šv. Mergelės Marijos skulptūros, bus aukojamos šv. Mišios Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos proga. Po šv. Mišių paminėsime partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago 100-ąsias gimimo metines.

Gegužės 19 d. (šeštadienį) LPKTS buveinėje (Laisvės al. 39, Kaune) **9.30 val.** įvyks valdybos, **11 val.** – tarybos posėdis. Valdybos ir tarybos narius kviečiame dalyvauti.

Gegužės 19 d. (šeštadienį) kviečiame į susitikimą Subačiuje (Kupiškio r. 28 km nuo Panevėžio) buvusius tremtinius, politinius kalinius Krasnojarsko krašto, Mansko rajono: Narvos, Caremo, Pimijos, Kedrovyj Logo, Širokij Logo, Tajožnoje, Podsobnoje, Petročenkin Logo, Razdolnyj Logo, Orešnoje 7 ir 10 barakų ir kitų vietoviu.

11 val. šv. Mišios Subačiaus geležinkelio stoties parapijos Šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčioje. Padėsime gėlių prie tremtinių stogastulpio ir bendo partizanų kapo. Bendrausime prie atsivežtinių vaišių stalo. Teirautis tel. (8 459) 55 597, (8 459) 55 220, 8 698 21 961.

Gegužės 19 d. (šeštadienį) 10 val. Vilkaviškio r. Bartininkų bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už Krasnojarsko kr. Mansko r. Unguto gyvus ir mirusius buvusius tremtinius. Aplankysime Tautos atgimimo ažuolyną, Tremtinių giraitę Ožkabaliuose. Paminėsime trėmimo 70-metį. Pabendrausime prie kavos puodelio. Teirautis tel. (8 342) 53 165 Regina, (8 342) 51 056 Zita.

Mieli ungtiečiai, laukiate jūsų su vaikais ir vaikaičiais.

Gegužės 22 d. (antradienė) **11 val.** Garliavos Šv. Trejybės bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už 1948 m. Taljano tremtinius. Kviečiame dalyvauti.

Gegužės 22 d. (antradienė) **18 val.** Palangos Šv. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už gyvus ir mirusius buvusius tremtinius, po jų susirinksime prie paminklo Jonui Žemaičiui, paminėsime trėmimo 70-metį, tylos minute pagerbsime mirusius savo artimuosius.

Mieli palangiškiai, buvę politiniai kaliniai, tremtiniai, LPKTS Palangos filialo valdyba laukia jūsų su vaikais ir vaikaičiais.

Gegužės 22 d. (antradienė) Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių Vilniaus skyriai malonai kviečia dalyvauti 1948 m. gegužės 22 d. didžiojo trėmimo 70-ųjų metinių minėjime. **12 val.** šv. Mišios Vilniaus Šv. apaštalu Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje (Lukiškių g. 10). **13 val.** minėjimas ir susikaupimo valandėlė prie paminklo sovietinės okupacijos aukoms atminti Aukų g. 2A

Gegužės 23 d. (trečiadienė) LPKTS ir LPKTS Kauno filialas organizuoja 1948 metų trėmimo 70-mečio minėjimą.

12 val. šv. Mišios Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje.

13 val. gėlių padėjimas prie Laisvės paminklo ir Nežinomo kareivio kapo.

14 val. Kauno igulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19, Kaune) konferencija „Neygyjanti žaizda“.

15 val. knygos „Vaikystė Sibiro toliuose“ pristatymas.

Kviečiame dalyvauti.

Gegužės 26 d. (šeštadienė) Plungės r. Žlibinų sen. Purvaičių k. Končių sodyboje įvyks Žemaitijos regiono tremtinių sąskrydis „Lietuva mano širdyje“, skirtas Lietuvos neprikalomybės šimtmečiui, 1948-ųjų metų trėmimo 70-mečiui ir tremtinių organizacijos įsikūrimo 30-mečiui.

12 val. šv. Mišios. Giedos Plungės kultūros centro tremtinių ir politinių kalinių mišrus choras „Tėvynės ilgesys“.

13 val. svečių pristatymas ir sveikinimai.

13.30 val. šventinis koncertas. Dalyvaus Kretingos, Mažeikių, Plungės tremtinių ir politinių kalinių mišrūs chorai, Plungės kultūros centro vaikų šokių kolektyvas „Žirginėliai“, Žlibinų kultūros centro vokalinis ansamblis „Melodija“ ir kaimo kapela „Rėviena“.

Atsiliepkite!

Gegužės 22 d. sujanka 70 metų nuo trėmimo operacijos „Vesna“, per kurią buvo ištremta į Sibirą 40 tūkstančių lietuvių, iš kurių 11 066 vaikai. Grįžę pabirome po visą Lietuvą. Mes, buvę tremties vaikai, norime susitikti, prisiminti Sibire praleistą jaunystę.

Atsiliepkite 1948 metų tremties vaikai, kurie gyveno Čeremšankos kaime (Čeremšanyj Kliuč) Ilansko r. Krasnojarsko kr. Skambinkite tel. 8 650 53 044 Vandai Tarvainytei-Mandeikienei.

Prašome atsiliepti 1951–1958 metais gyvenusiuosius Komijoje, Malyj Sopleske. Jų pavardės Dominauskaitės. Vienosvardas Nijolė, motinos vardas Adolfina. Tėvo nepamenu. Apie 1967–1970 metus jie gyveno Pakruojo rajone Lygumų kaime. Paskui mūsų ryšiai nutrūko.

Turintieji kokios nors informacijos kreipkitės el. paštu: jalfrida@gmail.com arba telefonu 8 617 55423.

Tremtinys
ISSN 2029-509X

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių
ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365

AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė

UAB „Morkūnas ir Ko“,

Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 1720 egz.

Kaina

0,61 euro

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties
ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija
be „baltų dėmių“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O J I R
T E L E V I Z I O J I S
R É M I M O
F O N D A S

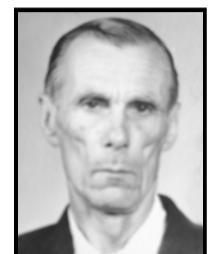
Ilsėkites ramybėje

Feliksas Tiškus 1929–2018

Gimė ir augo karo lakūno Felikso Tišaus ir mokytojos Petronėlės Tišienės šeimoje. Mokėsi Raseinių gimnazijoje. Ten tapo ir pogrinėjė pasipriešinimo organizacijos nariu. 1947 m. suimtas, kalintas Raseiniuose. Ypatingojo pasitarimo sprendimui ilgiems metams įkalintas Norilsko kolageryje Gorlage. Ten praleido ir tremti. I Lietuvą grįžo 1958 m., apsigyveno Klaipėdoje.

Palaidotės Klaipėdos Joniškės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

Klaipėdos PKT sąjunga

Andrius Liaukus 1927–2018

Gimė Marijampolės r. Užbalių k. daugiauvaikėje ūkininkų šeimoje. Brolis buvo partizanas. 1946 m. Andrius areštavo ir nuteisė 10 m. kalėti ir 5 m. tremties. Kalėjo Intos lageriuose. Dirbo anglies kasyklose. Intoje susipažino su bendražyge Natalija, sukūrė šeimą, užaugino du sūnus ir dukterį. I Lietuvą grįžo 1959 m., apsigyveno Alytuje. Prasidėjus Atgimimui, buvo aktyvus mitingų ir įvairių renginių dalyvis. Nuo 1991 m. LPKTS Alytaus filialo narys, padėdavo organizuoti ir dalyvaudavo visuose renginiuose, išvykose, eidavo į mozyklas supažindinti jaunają kartą su Lietuvos istorija, Intos lagerių žiaurumais.

Palaidotės Alytaus miesto Klevų gatvės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, sūnus, dukterį ir artimuosius.

LPKTS Alytaus filialas

Antanina Grinienė 1928–2018

Gimė Kurklių parapijos Kirkiliškių k. Užaugo I Kurklių dvaro vienkiemje. Tėvelis NKVD karių nužudytas 1944 m., brolis Bronius 1946 m. žuvo partizanaudamas. 1948 m. Antanina kartu su mama ir jauneliu broliu Algirdu ištremta į Sibirą – Malyj Ungutą. Tremtyje susipažino su būsimu vyru Alfonsu. 1958 m. grįžo į Lietuvą, gyveno Anykščiuose, dirbo Anykščių gyventojų būtinio aptarnavimo kombinate mežgėja. Lietuvių atkūrus neprisklausomybę, su vyru pradėjo ūkininkauti viryo téviškėje Naujonų k. Silpnėjant sveikatai vėl grįžo gyventi į Anykščius. Kol leido sveikata, dalyvaudavo Malyj Unguto tremtinių susitikimuose. Palaidota Anykščių r. Dabužių kapinaitėse.

Užjaučiame

Dėl buvusios tremtinės Liucijos Kerpienės mirties nuoširdžiai užjaučiame artimuosius. Netekties skausmą tesumažina šviesus jos prisiminimas.

LPKTS Klaipėdos rajono filialas

Gegužės 26 d. (šeštadienė) Panevėžio r. Berčiūnuose rengiamas Krasnojarsko krašto Partizansko rajono tremtinių susitikimas. **13 val.** šv. Mišios Berčiūnų bažnyčioje. Po jų – popietė. Maloniai kviečiame dalyvauti. Teirautis tel. 8 682 52418.

LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) veikia Rūtos Urbelienės ir Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centro mokinų batikos darbų paroda „Zenklai, simboliai“. Kviečiame apsilankyt.

LPKTS buveinėje (Laisvės al. 39, Kaune) veikiančiame Patriotinių leidinių knygynelyje galite įsigyti leidinių tremties, rezistecijos tematika, naujausius „Tremtinio“ numerius. Knygų galite įsigyti ir internetu www.lpkts.lt.

Talka „Tautos kančios“ memoriale

Mes, LPKTS Kauno filialo nariai, kiekvienais metais pavasarį, prieš Motinos dieną, susirenkame į talką prie „Tautos kančios“ memorialo Kauno Petrašiūnų kapinėse. Praėjusių savaitę čia puikiai padirbėjome. Sugrėbėme spyglius, nušveitėme kryžius, monumentus, pasodinome gėlių, uždegėme žvakelių.

Šis „Tautos kančios“ memorialas – tai muziejas po atviru dangumi. (Projekto autorius buvęs tremtinys Vaclovas Sakalauskas.) Jis primena kiekvienu tremtininiui, partizanui, Laisvės kovų dalyviui arba laisvos Lietuvos piliečiu apie okupantų vykdytą mūsų tautos genocidą. Primena negrižusių iš Sibiro gulagų motinų, sesių, tėvų, brolių ir vaikų atminimą.

Išlakios pušys, sukaustytos grandinėmis, monumentai su tūkstančiais pardavžių ištremtu, įkalintu žmonių, išvežtu iš savo gimtų namų, be teismo, be kaltės ir iš kurių daugelis negrižo į Lietuvą. Užrašai apie buvusios tremties vietas ir Angelas sargas, saugantis memorialo ramybę, širdyje išlikę skaudūs prisiminimai priverčia susimąstyti, suvokti likimo pasekmes, perkainoti vertėbes. Kaip daug priklauso nuo kiekvieno iš mūsų, kad tai niekada nepasikartotų. Nuo mūsų priklauso šventa atmintis, jos išsaugojimas.

Nepraeikime pro šalį, sustokime, uždekimė žvakelę, padékime gėlę, sukalbékime malda. Tikiu, kol gyvas atminimas, tol mes stiprūs ir vieningi.

Jūratė ANTULEVIČIENĖ

Jau tapo tradicija, kad penktadienį, prieš Motinos dieną, LPKTS Šiaulių filialo nariai susirenka Šiaulių Ginkūnų kapinių tremtiniių sektoriusi su tvarkyti, atnaujinti, pagražinti ši šventą žemės lopinėlį.

Gegužės ketvirtroji buvo nuostabi, saulėta diena. Susirinko nemažas pulkelis žmonių. Nešiojome juodžemį, pjovėmė žolę, grėbėmė, nurinkome šiuksles. Buvo labai džiugu matyti visus susirinkusiuosius darbingai nusiteiku-

Pavasariniis kapinių tvarkymas

sius, pakilos nuotaikos. Baigę visus darbus, susirinkę išklausėme informacijos apie ateities darbus. Padékojė Aukščiausiajam už dovanotą gražią dieną, išvykome namo.

LPKTS Šiaulių filialo valdybos vardu nuoširdžiai dėkoju visiems prisidėjusiems prie Šiaulių Ginkūnų kapinių tremtiniių sektoriusi tvarkymo.

Valerija JOKUBAUSKIENĖ,
LPKTS Šiaulių filialo pirmininkė

Mokytojau, kur tavo kapas

„Pasižadėjimo lapas“.

Apylinkės gyventojai žinojo, kad jų mokytojas išejo į mišką, turi slapyvardį Diemedis. Jis ir toliau lankydavosi pas mokinį tėvus, tik ne su knyga, o su šautuvu ir uniforma.

Kostui pasitraukus į mišką, į Kėdainių saugumą buvo pakiesta sesuo Adelė. Jai parodė rašomaja mašinėle spausdintą lapą su brolio parašu, kad dirbs jems, pasivadinęs „Ažuolu“.

Saugumiečiai klausė, kodėl „biednioko“ sūnus nedirba Tarybų sąjungai, o kovoja prieš ją? Liepė atvesti jį.

Kai sesuo išsigynė, kad nieko nežino, pagrasino Sibiru. Ji atsakė, kad nebijo Sibiro, nesten patys geriausiai žmonės. Netrukus sužinojo, kad ties jospavarde Švietimo skyriuje atsirado kryžius.

Kostas ilgédavosi savų. Kiek įmanymadas, stengėsi palaikyti ryšius su likusiais artimaisiais.

„Bronė Valkauskaitė iš Kupščių kaimo, kur Kostas mokytojavo, man pranešė, kad brolis nori su manimi pasimatyt. Ji suvedė su broliu pas vieną pamiskės gyventoją, – pasakoja sesuo Adelė. – Atėjo apsilankės šaulio uniforma, ginkluotas, su žiūronais. Klausinėjo apie savuosius, pažystamas.“

Sesuo vardijo ilgus žuvusiuojų sąrašus. Mirties pavojujų ir brolį tykojo kiekvieną akimirką. Ar nesitrauks iš miško?

„Nebegaliu kitaip. Daviau priesaičią, – trumpai atsakė Kostas ir abu nutilo. Atsišveikino. Pažiūrėjo sesuo paskutinį kartą broliui į akis. Daugiau jo nebematė.

Laiškas seserims

Apie Kostovargo ir pavojuj dienas miškuose seserys kurį laiką nieko nežinojo.

Tik 1950 metų balandžio pabaigoje per mokytojus sesuo Bronė gavo laišką:

„Mielos sesutės, veik po metų laiko, tik ką pradedant žydėti žalias pavasariui, vėl sveikinu jus ir spaudžiu rankas. Gal per tą ilgą tylėjimo laikotarpį mane buvote išbraukę iš gyvujų, bet, aciū Dievui, šiandien dar esu gyvas ir sveikas. Tiesa, daug turėjau pavoju, daug netekau draugų, bet vis delto mirtis dar aplenkia mane. Galbūt ji dar nenori pailesti paskutinio...“

Šiandien sueina pusantį metų, kai žengiu šiuo pasirinktu laisvuoju keliu. Aš puikiai suprantu, kiek tokį nežinios valandų per tą laiką jums teko ir dabar tenka išgyventi besirūpinant manoju likimu. Tačiau aš prašau jus priprasti, prie to ir daug nesisieloti. Garbingai pradėjau, garbingai ir baigsiu, jei likimas lems žūti, – tai yra menkas, bereikšmis dalykėlis. Juk tikslas kilnus ir gražus. Tuo labiau kad per šiuos pusantį metų pajėgiau „grąžinti skolą“ priešui su geromis magaryčiomis. Tuo pačiu įrašau savo vardą į istoriją ir, reikia tikėti, kad jų su pasididžiamu kartos kiekvienas likęs artimas ir tikras lietuvis. Šiandien esu priešui užsireklamavęs. Puikiai žino slapyvardžius ir einamąsias pareigas, todėl esu jiems didelė pabaisa ir mane pagauti ar likviduoti deda didžiausias pastangas. Bet tai man sukelia dar didesnį smagumą.“

Teko išgirsti, kad mirė svainis P. Labai gaila, kad ištiko dar vienas skaudus smūgis. Tau, sesut A, reiškiu širdingą užuojaudą. Mamai rašiau labai seniai. Nustoja rašyt dėl to, kad manau, jog ji bus mirusi. Jei gyva, parašykit jai, kad esu gyvas.

Rodos, tiek daug galvojau parašyti, bet kada rašai, mintys išgaruoja.

Manau, kad šis mano rašomas laiškas bus paskutinis. Susidaro tokios sąlygos, manau, bus neįmanoma susirašyti. Taigi nenusiminkit, kad ir vėl nutilsiu. Susitiksime laisvi arba mane prisiminsite iš nuotraukų, kurių, laisvei išaušus, šimtai pasirodys.

Pasilikit laimingi ir sveiki. Išbučiuokit nuo manęs visus artimuosius, pažįstamus, kurie yra to verti. Aš vėl pasiliuku žengti audrų keliais. Diemedis. Žalia giria.“

Paskutinė žinia

Tai paskutinė žinia seserims, kad jis gyvas. Bronė ši laišką, keliais nuotraukas saugo kaip relikviją. Išsaugojo ir jo perduotą miške užsitarautą „Pasižymėjimo lapą“.

Kostas draugavo su mergina iš to paties kaimo, kur mokytojavo, Brone Valkauskaite. Jai taip pat perduodavo laiškelius. Paskutinis jai rašytas laiškas 1950 metų gruodžio 17-ają. Jis skundėsi, kad per daug čia jų pažista, kad vis darosi pavojingiau kovoti, todėl žadėjo traukti namų link.

Sesuo Bronė neprisimena, kada tai buvo, bet žino, kad dar nebuvu sudėti dvigubi langai. Naktį kažkas pasibeldė į langą. Jį atidariusi, pamatė Alfonsą Urboną, partizaną iš Ruseinių kaimo. Kosto nebéra. Žuvo netoli téviškės.

Paskutinė jo pamoka klasėje trumpa: „Vaikai, mylėkite Lietuvą, suaugė ginkite ją, kaip gynė mūsų bočiai“. Jo paskutinė pamoka Lietuvai tebesišėsia.

Saugę mokiniai klausia: „Mokytojau, kur tavo kapas?“

Ignas MEŠKAUSKAS